

Eligijus Juvencijus Morkūnas

MUZIEJININKUI VYTAUTUI STANIKŪNUI – 85!

Vytautas Stanikūnas gimė 1924 m. gruodžio 7 dieną netoli Panevėžio, Venslaviškių kaime, inteligentų šeimoje. Jo tėvas Juozas Stanikūnas, poetas, žinomas kaip Žemės dulkė, rašydavo (dar ir prieš Pirmąjį pasaulinį karą) į lietuviškus leidinius „Šaltinis“, „Jaunimas“, „Ateitis“. Jis buvo mokėsis, kaip ir daugelis tos kartos žmonių, tik pradžios mokykloje, tačiau toliau mokslus tęsė savarankiškai. Augdamas tokioje poetiškoje aplinkoje, ir pats Vytautas Stanikūnas turi menišką gyslelę, puikiai dainuoja, yra geras oratorius.

Humanitariniai Vytauto polinkiai atsiskleidė studijuojant Vilniaus valstybiniame universitete ir vėliau Vilniaus pedagoginiame institute, kuriame ir įgijo istoriko specialybę. Dar studijuodamas, jau Vilniuje dirbo pedagoginį darbą, o 1951–1966 m. mokytojavo Biržų pirmojoje vidurinėje mokykloje. Biržuose sukūrė šeimą. 1966 m. buvo pakviestas į naujai įkurtą Lietuvos liaudies buities muziejų. Kultūros ministro J. Banaičio įsakymu nuo 1966 m. gegužės 16 d. pradėjo eiti muziejaus direktoriaus pareigas. Su pirmaisiais kolegomis teko miegoti buvusio ministro pirmininko Mykolo Šleževičiaus namo (nacionalizuoto) virtuvėje. Pirmieji jo bendradarbiai buvo muziejininkas iš Rokiškio Stasys Daunys, Suvalkijos sūnūs Petras Vėlyvis, Leonardas Lekavičius.

Pradžioje muziejaus patalpos buvo tai minėtame pastate, tai Muziejaus g. Nr. 13 – Maironio name. Muziejaus statybos aikštele tapo Pievelių kaimas prie Rumšiškių miestelio (Kaišiadorių r.). Prasidėjo įtemptas organizacinis darbas. Su visa energija į jį kibo. Reikėjo suburti kolektyvą. Reikia pastebėti, kad, turėdamas gero organizatoriaus savybių, būdamas tolerantiškas, jis greit surado bendražygių. Jam teko kartu dirbti su žymiausiais Lietuvos muziejininkais, architektais, istorikais, etnologais, tokiais kaip prieškario muziejininkai Paulius Galaunė, Klemensas Čerbulėnas, Vilnijos krašto žinovas ir muziejininkystės autoritetas Vincas Žilėnas, architektas, Lietuvos inžinierius, kraštotyrininkas Feliksas Bielinskis, architektas, architektūros istorikas Jonas Minkevičius, sakralinės architektūros žinovė Algė Jankevičienė, architektas Romanas Jaloveckas (tapęs muziejaus zonavimo projekto autoriumi), vienas žymiausių prieškario architektų, Italijoje studijas baigęs Vytautas Žemkalnis, urbanistikos specialistas Algimantas Miškinis, žymus etnologas, muziejininkas, kraštotyrininkas Vacys Milius, etnografas, kaimo architektūros istorikas Izidorius Butkevičius ir su daugeliu kitų kultūros darbuotojų, kurie visi buvo savo krašto mylėtojai.

Jo organizaciniai gebėjimai leido nenutrūkstamai kurti muziejų ir pasiekti jam pripažinimą ne tik Lietuvoje, bet ir užsienyje. V. Stanikūnas, mobilizavęs darbštų ir kvalifikuotą kolektyvą, sukūrė vieną didžiausių ir geriausių muziejų Europoje – muziejų po atviru dangumi; tokia ne tik ICOMOS (Tarptautinės paminklų ir saugotinių vietų tarybos) vadovų, bet ir daugelio muziejaus lankytojų nuomonė.

Muziejuje, kurio teritorija 174 ha, sukaupta daugiau kaip 80 tūkstančių eksponatų, į jį perkelta ir pastatyta 180 nekilnojamų objektų, nutiesti privažiavimo ir apžiūros keliai. Tai tik skaičiai. Tačiau po jais slypi sunkus ir daug atkaklumo reikalaujantis darbas, kuris buvo gerai vertinamas ir tarybiniais metais.

Kai kam atrodo, kad sovietinė valdžia sudarė puikias sąlygas plėtoti lietuvių kultūrą, tačiau buvo ne taip. Tarybiniais metais nuolat trūkdavo bent vieno iš 4 komponentų, kurie stabdė arba lėtino muziejaus kūrimą. Beveik niekada vienu metu nebuvo pinigų, medžiagų, darbo jėgos, gamybos priemonių. O kur dar užguita tarybinė liaudis, kuri nesuprato muziejaus kūrimo prasmės ir sąmoningai arba nesąmoningai sunaikindavo eksponatus, atrinktus į muziejų. O kur dar anos valdžios ponų „draugų“ grasinimai „išardyti nacionalistų lizdą“ arba muziejaus veiklą apibūdinti „nusifolklorinimu“ ir žygiai „sustiprinti muziejų tarybiniais kadrais“ ... Reikėjo be staigių vingių vesti muziejaus laivą, kad neįstrigtų biurokratijos sekumose ar nesudužtų, atsitrenkęs į politinių kietakakčių sukurtas uolas. Vytautas Stanikūnas su kartėliu prisimena, kaip sovietmečiu (po karo) buvo varinėjamas ant pakaušio sunertomis rankomis arba, politiniams vėjams papūtus į priešingą pusę, buvo pareikalauta apleisti kabineta...

Nepriklausomybės pradžioje kai kam ir muziejus rodėsi sovietinis monstras, bet, nepaisant jų revoliucinių demaršų, ir nauja valdžia įvertino V. Stanikūno veiklą. Jis buvo apdovanotas Lietuvos kariuomenės savanorio kūrėjo medaliu, 1996 liepos 2 d. Vytautas Stanikūnas tapo Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Gedimino ordino Riterio kryžiaus kavaleriumi.

Vytautas Stanikūnas nebedirba muziejuje, tačiau ir toliau visas jėgas skiria kultūriniam darbui, neišleidžia iš akių savo kūdikio – Lietuvos liaudies buities muziejaus.

Garbingo Jubiliejaus proga sveikiname pirmąjį Lietuvos liaudies buities muziejaus direktorių ir linkime sveikatos ir energijos, nenuilstamai dirbant Lietuvos labai kultūros baruose!

Eligijus Juvencijus Morkūnas

85TH JUBILEE OF MUSEUM WORKER VYTAUTAS STANIKŪNAS**Summary**

Vytautas Stanikūnas was born in Venslaviškiai (not far from the Town of Panevėžys) on December 7, 1924, in the family of intellectuals. Vytautas studied at Vilnius University and Vilnius Pedagogical Institute (here

he became the specialist in history). Then he worked as a teacher in various towns but the longest in Biržai. There he got married.

Then he was offered the post of director of the Lithuanian Open Air Museum. He started to work there on May 16, 1966.

The building of the Museum started not far from the City of Kaunas, in the Village of Pieveliai near Rumšiškės (the District of Kaišiadorys). Stanikūnas was a restrained and tactful administrator, and together with his industrious colleagues he created one of the biggest and best museums in Europe – the Open Air Museum. The Museum has more than 80 000 exhibits, 183 of them are immovable exhibits. The area of the territory takes up 174 ha. There were built roads to the museum and its exhibits. During a short time the Museum became well known beyond Lithuania's boundaries. We must be grateful to Vytautas Stanikūnas, the bearer of the Order of Gediminas, the Grand Duke of Lithuania, that the establishment of the Museum went smoothly and he was an active member of it.

We wish Vytautas Stanikūnas every success and long years of activities.

Lietuvos liaudies buities muziejus
J. Aisčio g. 2, LT – 56333 Rumšiškės

Gauta 2009 12 06
Atiduota spaudai 2009 12 07
